

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоналістики

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

А. В. Пантелеймонов

20 18 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЕОГРАФІЯ АГРОБІЗНЕСУ

рівень вищої освіти	магістр
галузь знань	<u>10 – Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток</u>
спеціалізація	_____
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

30 серпня 2018 року, протокол № 10

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: канд. геогр. наук, доцент Ю.І. Кандиба

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Протокол від 28 серпня 2018 року № 11

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

(підпис)

Лісець Л.М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від 27 серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Жемеров О.О.
(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

А. В. Пантелеймонов

“ _____ ” _____ 20 18 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЕОГРАФІЯ АГРОБІЗНЕСУ

рівень вищої освіти магістр

галузь знань 10 – Природничі науки

спеціальність 106. Географія

освітня програма Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток

спеціалізація _____

вид дисципліни за вибором

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2018 / 2019 навчальний рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: канд. геогр. наук, доцент Ю.І. Кандиба

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від 27 серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Жемеров О.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Географія агробізнесу**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

магістра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності **106. Географія**

спеціалізації **Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – оволодіти знаннями про компонентну та територіальну організацію агробізнесу – міжгалузевого об'єднання з виробництва, переробки та реалізації продукції, виготовленої на основі сільськогосподарської сировини.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- розкрити поняттєво-термінологічний апарат системи «агробізнес»;
- охарактеризувати основні чинники територіальної організації агробізнесу;
- визначити особливості територіальної організації основних сфер агробізнесу;
- розкрити сутність та механізм функціонування агропродовольчого ринку;
- розкрити сутність продовольчої безпеки;
- вивчити особливості організації агробізнесу;
- охарактеризувати розвиток малого підприємництва в агробізнесі України;
- охарактеризувати товарні ринки основних видів продовольчої продукції у світі.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
11 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
22 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
117 год.	134 год.
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання:

Знання:

- сутність агробізнесу, зміст, види, форми агропромислової інтеграції;
- елементи функціонально-компонентної, функціонально-територіальної та організаційно-управлінської структури агробізнесу;
- види функціональних зв'язків у агробізнесі;
- основні методи агрогеографічних досліджень;
- чинники територіальної організації агробізнесу;
- особливості територіальної організації основних сфер агробізнесу;
- механізм функціонування та структура агропродовольчого ринку;
- елементи ринкової інфраструктури агропродовольчого ринку;
- зміст і основні загрози продовольчій безпеці;
- зональні, локальні та азонані елементи територіальної структури агробізнесу України;
- географія малого підприємництва в агробізнесовій діяльності України;
- сучасні риси світового ринку сільськогосподарської сировини та продовольства, географія основних продовольчих товарних ринків світу.

Уміння і навички:

- використовувати методики та різноманітні методи дослідження агробізнесу;
- виділяти й аналізувати різноманітні групи чинників формування і розвитку агробізнесу;
- визначати елементи територіальної структури агробізнесу;
- проводити економіко-географічні дослідження продовольчих товарних ринків;
- оцінювати рівень продовольчої безпеки регіонів і країн.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРОБІЗНЕСУ

Тема 1. Науково-теоретичні та методичні основи дослідження агробізнесу

АПК – складна і динамічна загальнодержавна, регіональна і локальна система. Агропродовольчий підкомплекс АПК. Підкомплекс непродовольчих товарів АПК. АПК і агробізнес.

Агропромислова інтеграція та її роль у формуванні та розвитку АПК. Передумови і фактори агропромислової інтеграції. Взаємозумовлений вплив факторів агропромислової інтеграції та територіальна диференціація їх дії. Види агропромислової інтеграції: горизонтальна і вертикальна; галузева горизонтальна – аграрна і промислова; галузева вертикальна – аграрна і промислова; міжгалузева вертикальна – агропромислова, промислово-торговельна.

Агропромислова інтеграція і агропромислове комплексоутворення. Закономірності агропромислового комплексоутворення.

Господарська (галузева і міжгалузева) суть АПК. АПК у процесі відтворення суспільного продукту і населення. АПК як форма прояву агропромислових зв'язків внаслідок обміну результатами діяльності між взаємодіючими компонентами (підприємства, галузі, агропромислові цикли) на різних територіальних рівнях.

Функціональні типи, підтипи і види агропромислових зв'язків. Оптимізація агропромислових зв'язків і підвищення ефективності функціонування АПК.

Методи дослідження АПК: метод виробничо-технологічних циклів, системний, балансовий, статистичний, метод математичного моделювання, порівняльно-географічний, картографічний, метод польових (експедиційних) досліджень.

Тема 2. Система економічних взаємовідносин в агробізнесі

Багатоаспектність структури територіального АПК – галузева, функціональна, територіальна, організаційно-управлінська.

Галузева структура АПК як результат галузевого і внутрішньогалузевого поділу праці в агропромисловому секторі економіки.

Склад і угруповання галузей АПК в окремі сфери на загальнодержавному рівні. Основні напрями вдосконалення галузевої структури АПК України. Удосконалення інвестиційної політики (податкові пільги, пріоритетне кредитування; іноземний капітал) як основний чинник зміни галузевої структури АПК. Інтеграція України у світове господарство і необхідність зміни галузевої структури АПК.

Залежність галузевого складу від територіального рівня АПК. Угруповання галузей АПК на регіональному і локальному рівнях.

Функціональна структура АПК (склад і співвідношення спеціалізованих (продуктових) підкомплексів) як результат міжгалузевої вертикальної інтеграції.

Агропромислові цикли. Основні (комплексоутворювальні) виробництва, допоміжні виробництва, обслуговувальні виробництва, паралельні виробництва, супутні виробництва. Агропромислові цикли як основа формування спеціалізованих (продуктових) підкомплексів та метод виявлення їх структури. Типологія агропромислових циклів залежно від територіального рівня АПК.

Спеціалізовані (продуктові) підкомплекси на базі виробництва і переробки рослинницької продукції та їх загальні особливості.

Спеціалізовані (продуктові) підкомплекси на базі виробництва і переробки тваринницької продукції та їх особливості.

Зв'язки рослинницько-переробних і тваринницько-переробних підкомплексів у сировинній, переробній і обслуговувальній ланках.

Основні напрями удосконалення функціональної структури АПК України.

Територіальна структура АПК як результат територіального поділу та інтеграції праці. Адміністративний, господарський і локалізаційний (локалізація переробних підприємств) підходи до виділення елементів територіальної структури АПК.

Елементи територіальної структури АПК на основі адміністративного підходу: локальні АПК, регіональні АПК, загальнодержавний АПК. Інтегральні АПК країни, адміністративних областей і районів як об'єкти державного планування і управління.

Елементи територіальної структури АПК на основі господарського підходу: агропромислові територіальні систем – АПТС (або елементарні АПК), спеціалізований агропромисловий район, спеціалізована агропромислова зона.

Виробнича спеціалізація і територіальний розвиток сільського господарства як визначальний чинник територіальної структури АПК.

Агротериторіальні комплекси (системи). Агропромислові територіальні системи як низовий елемент територіальної структури АПК. Критерії типології АПТС. Соціальний, економічний і екологічний критерії ефективності АПТС.

Елементи територіальної структури АПК на основі локалізаційного підходу: агропромислове підприємство, агропромисловий пункт, агропромисловий центр, агропромисловий куш, агропромисловий вузол, агропромисловий район, агропромислова зона.

Приміські АПК – азональні елементи територіальної структури АПК. Особливості функціонування приміських АПК. Елементи територіальної структури приміських АПК.

Основні напрями удосконалення територіальної структури АПК.

Організаційно-управлінська структура АПК в умовах переходу до нових форм господарювання та основні напрями її удосконалення.

Тема 3. Агропродовольчий ринок

Сутність агропродовольчого ринку. Особливості агропродовольчого ринку. Функції агропродовольчого ринку. Переваги і недоліки функціонування агропродовольчого ринку. Регіональний агропродовольчий ринок. Локальний агропродовольчий ринок.

Попит на агропродовольчому ринку. Пропозиція на агропродовольчому ринку. Товаровиробники на агропродовольчому ринку. Конкуренція на агропродовольчому ринку. Кон'юнктура агропродовольчого ринку. Фактори кон'юнктури агропродовольчого ринку.

Функціональна структура агропродовольчого ринку. Компонентна структура агропродовольчого ринку. Товарні продовольчі ринки. Об'єкти ринкової інфраструктури. Територіальна

структура агропродовольчого ринку. Елементи територіальної структури агропродовольчого ринку.

Агропродовольчий маркетинг. Основні елементи агропродовольчого маркетингу. Функції агропродовольчого маркетингу.

Сутність продовольчої безпеки. Стратегія продовольчої безпеки. Зовнішні загрози продовольчій безпеці. Внутрішні загрози продовольчій безпеці. Продовольча доступність. Індикатори стану продовольчої доступності. Споживання продовольства. Купівельна спроможність населення щодо продуктів харчування. Критерії продовольчої безпеки. Рівні продовольчої безпеки.

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ. МІЖНАРОДНИЙ АГРОБІЗНЕС

Тема 1. Державне регулювання агробізнесу

Законодавчі основи агропромислового виробництва в Україні. Основні організаційні форми агропромислового виробництва (агропромислові комбінати, агропромислові об'єднання, агрофірми, агроконсорціуми).

Необхідність поєднання ринкового механізму і державного регулювання агробізнесу. Основні функції органів державного регулювання агробізнесу. Форми і методи регулювання агропромислового виробництва та розвитку агробізнесу в регіоні. Особливості державного регулювання агробізнесу в різних країнах. Основні напрями вдосконалення державного регулювання агробізнесу в Україні.

Тема 2. Мале підприємництво в агробізнесі України

Особисті підсобні господарства в Україні. Функції особистих підсобних господарств. Фактори та особливості розвитку особистих підсобних господарств. Класифікація особистих підсобних господарств за рівнями спеціалізації, товарності виробництва, масштаби території. Позитивні та негативні риси функціонування особистих підсобних господарств. Землезабезпеченість особистих підсобних господарств. Рівень виробництва товарної продукції в особистих підсобних господарствах. Сучасні риси та проблеми розвитку особистих підсобних господарств.

Селянські (фермерські) господарства в Україні. Правові ознаки фермерства в Україні та світі. Чинники розміщення фермерських господарств. Землекористування та землезабезпечення фермерських господарств. Працебезпеченість фермерських господарств. Матеріально-технічне забезпечення фермерських господарств. Спеціалізація фермерських господарств. Регіональні відміни. Рівень виробництва товарної продукції у фермерських господарствах. Проблеми та перспективи розвитку фермерських господарств в Україні. Асоціація фермерів та приватних землевласників України.

Малі підприємства в сільському господарстві та харчовій промисловості. Фондозабезпеченість малих підприємств у сільському господарстві та харчовій промисловості. Промислово-виробничий персонал малих підприємств в сільському господарстві та харчовій промисловості. Рівень виробництва товарної продукції. Регіональні відміни. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення малих підприємств у регіонах України.

Тема 3. Агробізнес у країнах світу

Агробізнес у розвинених країнах світу. Основні організаційні форми агробізнесу в США. Агропромислова інтеграція в країнах ЄС.

Агробізнес у постсоціалістичних країнах. Особливості становлення агробізнесу в країнах Східної Європи і пострадянському просторі. Головні напрямки аграрної реформи у постсоціалістичних країнах.

Агробізнес у країнах, що розвиваються. Формування національних АПК у країнах Африки. Агропромислові комплекси у країнах Близького Сходу. Агропромисловий розвиток країн Південної та Південно-Східної Азії. Агробізнес у Латинській Америці.

Міжнародне співробітництво у сфері виробництва сільськогосподарської сировини та продовольства. Продовольча та сільськогосподарська організація (ФАО).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методичні основи дослідження агробізнесу												
Тема 1. Науково-теоретичні та методичні основи дослідження агробізнесу	25	1	4			20	23	1				22
Тема 2. Система економічних взаємовідносин в агробізнесі	24	2	2			20	27	2	2			23
Тема 3. Агропродовольчий ринок	25	2	4			19	25	1	2			22
<i>Разом за розділом 1</i>	<i>74</i>	<i>12</i>	<i>10</i>			<i>59</i>	<i>75</i>	<i>4</i>	<i>4</i>			<i>67</i>
Розділ 2. Організація агробізнесу. Особливості розвитку агробізнесу в Україні. Міжнародний агро бізнес												
Тема 1. Державне регулювання агробізнесу	25	2	4			19	25	1	2			22
Тема 2. Мале підприємництво в агробізнесі України	25	2	4			19	23	1				22
Тема 3. Агробізнес у країнах світу	26	2	4			20	27	2	2			23
<i>Разом за розділом 2</i>	<i>76</i>	<i>10</i>	<i>12</i>			<i>58</i>	<i>75</i>	<i>4</i>	<i>4</i>			<i>67</i>
Усього годин	150	11	22			117	150	8	8			134

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення спеціалізації сільськогосподарського виробництва	4
2.	Дослідження агропродовольчих ринків	2
3.	Регіональна продовольча безпека	4
4.	Агропромислові територіальні комплекси України	4
5.	Фермерські господарства та особисті селянські господарства у структурі агробізнесу України	4
6.	Світовий ринок окремих видів сільськогосподарської продукції	4
	<i>Разом</i>	22

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання літературних джерел за темою «Науково-теоретичні та методичні основи дослідження агробізнесу», підготовка до практичної роботи	20
2.	Опрацювання матеріалу за темою «Система економічних взаємовідносин в агробізнесі», підготовка до практичної роботи	20
3.	Опрацювання матеріалу за темою «Продовольча безпека», підготовка до	19

	практичної роботи	
4.	Вивчення особливостей ринку землі та майнових відносин у галузях АПК	19
5.	Визначення ролі сільського господарства у відродженні українського села	19
6.	Вивчення особливостей світового ринку сільськогосподарської продукції, підготовка до практичної роботи	20
	<i>Разом</i>	117

6. Індивідуальні завдання

Програмою не передбачені.

7. Методи контролю

Усне експрес-опитування, виконання практичних робіт, контрольна робота, екзамен.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума
Розділ 1			Розділ 2			Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	15	-	60		
8	8	8	8	5	8					

T1 – практична робота

T2 – практична робота

T3 – практична робота

T4 – практична робота

T5 – практично-семінарське заняття

T6 – практична робота

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Аграрна реформа в Україні / [П.І. Гайдучкий, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.]; за ред. П.І. Гайдучкого. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Аграрний сектор України на шляху до Євроінтеграції: монографія / за ред. О.М. Бородіна. – Ужгород: ІВА, 2006. – 496 с.
3. Аграрна економіка: Підручник / Д.К. Семенда, О.І. Здоровцов, П.С. Котик, О.О. Школьник, О.Л. Бурляй, М.А. Коротеев, Л.Ф. Бурик, А.П. Бурляй, А.І. Кисіль, К.Г. Гайдай: За

- ред. Д.К. Семенди та О.І. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 426 с.
 5. Балабанов Г.В., Кобзев О.М., Семенченко Г.В. Трансформація структури сільськогосподарського виробництва України: регіональний аспект. – К., 2000.
 6. Борщевський П.П., Ушкаренко В.О., Чернюк Л.Г., Мармуль Л.О. Регіональні агропромислові комплекси України. Теорія та практика розвитку. – К., 1996.
 7. Гладич Б.Б. Аграрний ринок. – Тернопіль, 2002.
 8. Губені Ю. Організація агробізнесу і підприємництва: Курс лекцій. – Львів: Львів, держ. аграр. ун-т, 1998. – 136 с.
 9. Губені Ю. Основи підприємництва та агробізнесу. Навч. посібник. – Львів: Укр. технології, 2002. – 256 с.
 10. Данилишин Б.М., Беженар В.Л., Лисецький А.С. Сільське господарство України: сучасний стан і перспективи розвитку. – К., 1998.
 11. Канівський П.К. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств: монографія / П.К. Канівський. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 348 с.
 12. Лопатинський Ю. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади / Ю. Лопатинський. – Чернівці: Рута, 2006. – 344 с.
 13. Могильний О. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки / О. Могильний. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 430 с.
 14. Основи аграрного підприємництва / За ред. М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ, 2000. – 582 с.
 15. Основи аграрної економіки / за ред. В. Галушка і Г. Хуленбрука. – К.: Вища освіта, 2003. – 339 с.
 16. Пістун М.Д., Гуцал В.О., Провотар Н.І. Географія агропромислових комплексів. – К., 1997.
 17. Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряка В.П. Загальний курс агробізнесу. – К., 2000.
 18. Сільськогосподарський сектор України на рубежі тисячоліть [у 2 т.] / [упор. Л. О. Шепотько та ін.]. – К.: Ін-т економіки НАНУ, 2000. Т. 1. – 2000. – 396 с.
 19. Слав'юк Р.А. Асоційовані форми аграрного бізнесу: особливості утворення, практика функціонування, перспективи регулювання. – Луцьк: Вежа, 2000. – 322 с.
 20. Сухий П.О. Агропродовольчий комплекс Західноукраїнського регіону: монографія / П.О. Сухий. – Чернівці, Рута, 2008. – 400 с.
 21. Хорунжий М.Й. Організація агропромислових комплексів. – К., 2001.
 22. Черевко Г.В. Державне регулювання економіки в АПК : навч. посібник / Г.В. Черевко. – К.: Знання, 2006. – 339 с.
 23. Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України. – К., 2002.

Допоміжна література

1. Балабанов Г.В. Продовольчий ринок України та суть геомаркетингового підходу до його дослідження // Укр. геогр. журн., 1998. – № 4. – С. 8–13.
2. Борхунов Н. Региональные особенности государственной поддержки сельского хозяйства / АПК: экономика, управление, 2005. – N 5.
3. Великий П.А., Кузнин А.П., Хайбулаева Л.Г. Потенциал предпринимчивости сельского населения // Социс, 1998. - № 12. – С. 37-44.
4. Всемирный Банк. Доклад о мировом развитии 2008. Сельское хозяйство на службе развития. – М.: Весь Мир, 2008.
5. Зиновчук В.В. Кооперативная идея в сельском хозяйстве Украины и США. – К.: Логос, 2011. – 221 с.
6. Кучер О. Земельний фонд як об'єкт державного управління // Економіка України, 2000. – № 1. – С. 59–64.
7. Макинтайр Р.Дж. Постсоветское сельское хозяйство: неререформированное, но оставляющее надежду // Проблемы теории и практики управления, 1997. - № 6. – С. 25.
8. Організація агробізнесу та підприємництва / За ред. В.П. Март'янова. Ч.1 – Харків: Харків. держ. аграрний ун-т, 1998. – 180 с.
9. Петриков А.В. Социальные проблемы становления нового аграрного строя в России // Сель-

- ская Россия. – М., 1997. – С. 387-388.
10. Радченко В. Ринкові проблеми інвестування агробізнесу // Економіка України, 2000. – № 2. – С. 55–60.
 11. Рання І.І. Територіальна організація агробізнесу регіону (на матеріалах Львівської області). Автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 – економічна і соціальна географія. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2005. – 20 с.
 12. Романова Л.В. Становлення підприємництва в сільському господарстві. – К.: ІАЕ, 1997. – 274 с.
 13. Родионова Г. Частная собственность на землю и мотивация деятельности в сельском хозяйстве // АПК: экономика, управление. – М., 1997. – № 10. – С. 17-24.
 14. Созінов О.О., Сонько С.П. Агроекосистема / Екологічна енциклопедія: У 3т. / Редколегія: А.В.Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.:ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. – Т. 1. – С. 14.
 15. Солдатов В.П., Сьомченков О.А. Державна підтримка агробізнесу в США // Економіка АПК, 1999. – № 11. – С. 89–93.
 16. Сонько С.П., Скринько М.М. Інфраструктура в умовах транзитивної економіки. Наукова монографія / Харків: Вид-во “Екограф”, 2004. – 348 с.
 17. Сонько С.П. Територіальна організація сільського господарства та стійкий розвиток – шлях до нової парадигми / Ринкова трансформація економіки АПК: кол. монографія / За ред. акад. УААН П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. Ч.4. – Київ: ІАЄ, 2002. – С. 212-216.
 18. Сухий П.О. Формування та розвиток агропродовольчого комплексу Західноукраїнського регіону (суспільно-географічний аналіз). Автореф. дис... докт. геогр. наук: 11.00.02 – економічна і соціальна географія. – К., 2009. – 40 с.
 19. Царенко А.М. Экономические проблемы производства экологически чистой агропромышленной продукции (теория и практика). – К.: Аграрна наука, 1998. – 252 с.
 20. Царенко О.М., Щербань В.П., Тархов П.В. Економіка та менеджмент екологізації АПК. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 256 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Агробізнес-кур`єр: всеукраїнська аграрна газета. – Режим доступу: <http://www.agrobiz.com.ua/>
2. Агробізнес сьогодні. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/>
3. Агробізнес: Український агропортал. – Режим доступу: <http://www.agrobiznes.com.ua/>
4. Желтиков В.П. Экономическая география. – М., 2001. – Режим доступа: <http://www.sbiblio.com/forum/>
5. Інститут аграрної економіки. – Режим доступу: <http://www.iae.kiev.ua>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
8. Справочные материалы по географии мирового хозяйства. – Режим доступа: <http://www.vlant-consult.ru>